

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2003 M. LAPKRIČIO 12 D.
NUTARIMU NR. 1407 „DĖL JURIDINIŲ ASMENŲ REGISTRO NUOSTATŲ
PATVIRTINIMO“ (2015 M. GRUODŽIO 9 D. REDAKCIJA) PATVIRTINTŲ
JURIDINIŲ ASMENŲ REGISTRO NUOSTATŲ 195 PUNKTO ATITIKTIES
LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2018 m. gegužės 4 d. Nr. KT10-N6/2018

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2018 m. balandžio 11 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 6/2017 pagal pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-6/2017 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (2015 m. gruodžio 9 d. redakcija) patvirtintų Juridinių asmenų registro nuostatų 195 punktas tiek, kiek jame nustatyta patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens ar jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti iš šio registro tokio juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinę tik tuo atveju, kai šiam juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I****Pareiškėjo argumentai**

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjos skundą dėl valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialo sprendimo atsisakyti išregistruoti iš Juridinių asmenų registro (toliau – ir Registras) juridinių asmenų buveines, įregistruotas pareiškėjai nuosavybės teise priklausiusiose patalpose. Šis sprendimas grindžiamas tuo, kad pagal Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ (2015 m. gruodžio 9 d. redakcija) (toliau – ir Vyriausybės nutarimas) patvirtintų Juridinių asmenų registro nuostatų (toliau – ir Nuostatai) 195 punktą patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas gali kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui įregistruotas teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“. Juridiniams asmenims, kurių buveinės yra įregistruotos pareiškėjai nuosavybės teise priklausiusiose patalpose, teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“ nėra įregistruotas, todėl valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialas atsisakė išregistruoti tas buveines iš Registro.

Vilniaus apygardos administracinis teismas, konstatavęs, kad yra pakankamas pagrindas abejoti Nuostatų 195 punkto atitiktimi Konstitucijai, nutartimi administracinės bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti jo atitikimą Konstitucijai.

2. Pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

2.1. Pareiškėjas, remdamasis oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis, suformuluotomis Konstituciniam Teismui aiškinant Konstitucijos 23 straipsnį, konstitucinį teisinės valstybės principą, teigia, kad Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalys, konstitucinio teisinės valstybės principo elementas – teisinio saugumo principas įpareigoja Vyriausybę Registro duomenų, informacijos ir dokumentų tvarkymą tiek, kiek jis susijęs su konkrečių asmenų nuosavybės teisėmis, reguliuoti taip, kad nuosavybės teisės būtų saugomos ir ginamos nuo neteisėto kėsimosi į jas, kad būtų užtikrintas nuosavybės neliečiamumas, o savininkui būtų numatyta teisė reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo nuosavybės teisių. Teisiniu reguliavimu neturi būti pažeidžiamos asmenų teisės ir laisvės, bet kartu jis turi būti veiksmingas ir negali būti formalus.

2.2. Iki 2015 m. gruodžio 31 d. galiojusios redakcijos Nuostatų 141⁹ punkte buvo įtvirtinta patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę. Tokiu teisiniu reguliavimu buvo

nustatytas veiksmingas patalpų savininko nuosavybės teisių įgyvendinimo būdas; šis teisinis reguliavimas atitiko iš Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalių, konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius imperatyvus, juo nebuvo pažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės. Tačiau Vyriausybė 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1292, įsigaliojusiu 2016 m. sausio 1 d., išdėstė Nuostatus nauja redakcija ir tokį teisinį reguliavimą pakeitė.

2.3. Teisės aktuose nenumatyta galimybė patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkui (jeigu jis nėra juridinio asmens dalyvis) inicijuoti juridinio asmens likvidavimą. Vadinasi, pagal Nuostatų 195 punktą patalpų savininkas, kurio patalpose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, nepriklausomai nuo to, ar juridinis asmuo tose patalpose vykdo veiklą, ar įmanoma susisiekti su to juridinio asmens valdymo organais, ar juridinis asmuo apskritai vengia bet kokių kontaktų su patalpų savininku, neturėjo jokių galimybių kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tos buveinės išregistravimo kitais pagrindais nei nustatyti Nuostatų 195 punkte. Tokiu teisiniu reguliavimu buvo nepagrįstai apribotas patalpų savininko nuosavybės teisių gynimas, jis laikytinas formaliu, ypač atsižvelgiant į tai, kad tokių patalpų savininkas neturi jokių galimybių daryti įtaką juridinių asmenų teisiniam statusui.

II

Suinteresuoto asmens atstovių argumentai

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovių Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Teisinio atstovavimo skyriaus vedėjos Julianos Ostrouch-Brazdauskienės ir Teisinių institucijų departamento Informacinių išteklių koordinavimo skyriaus vedėjos Jolitos Šlikienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštaravo Konstitucijai. Suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovių pozicija grindžiama šiais argumentais.

3.1. Ginčijamas Nuostatų 195 punktą priimtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 2.66 straipsnio 1 dalies nuostatą, kad juridinio asmens buveinė (adresas) yra vienas būtinų Registro duomenų, taip pat kitas CK antrosios knygos II dalies nuostatas, susijusias su juridinių asmenų veikla.

Galimybė patalpų savininkui kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinę iš jam nuosavybės teise priklausančių patalpų buvo suteikta Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimu Nr. 1113 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“. Toks teisinis reguliavimas buvo nustatytas siekiant padėti patalpų savininkams savo nuožiūra valdyti ir naudoti nuosavybės teise priklausančias patalpas, ypač tokiais atvejais, kai jiems priklausančiose patalpose savo buveinę užregistravę juridiniai asmenys, jų filialai ar atstovybės jokios veiklos nevykdė, jų valdymo organai

buvo nesuformuoti ar jų narių nepavykdavo rasti Registre nurodytais adresais. Įtvirtinus šį liberalų juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinės išregistravimo teisinio reguliavimo modelį, pagal kurį patalpų savininkams buvo suteikta galimybė savo nuožiūra bet kada inicijuoti jiems priklausančiose patalpose įregistruotos juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinės išregistravimą, Registre nuolat daugėjo juridinių asmenų, neturinčių savo buveinės. Tokia susiklosčiusi situacija buvo nesuderinama su CK 2.66 straipsnio 1 dalies nuostata, pagal kurią juridinio asmens buveinė (adresas) yra vienas iš būtinų Registro duomenų.

3.2. Pareigą nacionalinės teisės aktuose nustatyti iš esmės analogišką taisyklę, t. y. tai, kad juridinis asmuo privalo turėti buveinę ir ji turi būti atskleista valstybės narės verslo registre, Europos Sąjungos valstybėms narėms nustato 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/30/ES dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, akcines bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo (3 straipsnis).

3.3. Ginčijama Nuostatų 195 punkto taisyklė, kuria ribojama patalpų savininkų teisė inicijuoti jiems priklausančiose patalpose įregistruotų juridinių asmenų buveinių išregistravimą, suteikus tokią galimybę tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui įregistruotas teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“, buvo įtvirtinta atsižvelgiant ir į 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojusias CK 2.70 straipsnio nuostatas, kuriose numatyta galimybė Juridinių asmenų registro tvarkytojui inicijuoti juridinio asmens likvidavimą, be kita ko, ir tokiais atvejais, kai juridinio asmens valdymo organų narių ilgiau negu šešis mėnesius negalima surasti juridinio asmens buveinėje ir jų adresais, nurodytais Registre.

3.4. Nuostatuose numatytas patalpų savininko arba bendraturčio rašytinis sutikimas suteikti patalpas juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinei registruoti be atskirų papildomų susitarimų dėl buveinės patalpų valdymo ar naudojimo šių patalpų savininkui to juridinio asmens atžvilgiu jokių aktyvių pareigų nesukuria. Taigi šis sutikimas nesudaro jokių teisinių kliūčių patalpų savininkui savo nuožiūra valdyti, naudoti jam priklausančias patalpas ar jomis disponuoti. Nuosavybės teisės suabsoliutinimas neatitiktų ekonominių valstybės vystymosi realijų, valstybės ir visuomenės poreikių, – suinteresuoto asmens atstovių teigimu, savo jurisprudencijoje tai yra konstatavęs ir Konstitucinis Teismas (1993 m. gruodžio 13 d., 1998 m. birželio 18 d. nutarimai).

3.5. Patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu inicijuoti CK 2.70 straipsnyje numatytą juridinio asmens likvidavimą Registro tvarkytojo iniciatyva. Tačiau Registro tvarkytojas, nustatęs bent vieną iš minėtame CK straipsnyje nurodytų aplinkybių, įvertinęs ir kitas svarbias aplinkybes, turi teisę, bet

ne pareišką inicijuoti kaip *ultima ratio* vertintiną priemonę – konkretaus juridinio asmens likvidavimą.

3.6. Byloje keliamo klausimo dėl galimybių apsaugoti patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens buveinė, savininko teises kontekste atkreiptinas dėmesys į CK 4.98 straipsnyje įtvirtintą bendrą daikto savininko teisę reikalauti pašalinti bet kuriuos jo teisių pažeidimus, nors ir nesusijusius su valdymo netekimu. Vadovaujantis CK 1.138 straipsniu, asmenų civilines teises įstatymų nustatyta tvarka gina teismas.

III

Byloje gauta medžiaga

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gautos Lietuvos Respublikos teisingumo ministrės Mildos Vainiutės ir valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus pavaduotojo registrams Vaido Valikonio, atliekančio direktoriaus funkcijas, rašytinės nuomonės.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

5. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Konstitucijai neprieštaravo Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 195 punktas tiek, kiek jame nustatyta patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę tik tuo atveju, kai šiam juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“.

6. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pirmiausia atskleistas Juridinių asmenų registro veiklos, taip pat juridinio asmens buveinės teisinis reguliavimas.

6.1. Pagal CK 2.62 straipsnio „Juridinių asmenų registras“ 2 dalį juridinių asmenų registras yra pagrindinis valstybės registras; ši nuostata pakartota ir Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje.

CK 2.62 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Registre įrašomi juridiniai asmenys ir kaupiami duomenys bei dokumentai apie juos.

Juridinis asmuo turi būti įregistruotas Registre (CK 2.62 straipsnio 1 dalis); nuo įregistravimo Registre jis laikomas įsteigtu (CK 2.63 straipsnio 1 dalis).

CK 2.62 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad juridiniai asmenys privalo Registre nurodyti apie save ir savo veiklą visus įstatymų reikalaujamus duomenis (atskleidimo principas).

Pagal CK 2.71 straipsnį „Juridinių asmenų registro viešumas“ Registro duomenys, Registre kaupiami dokumentai ir bet kokia kita Registrui pateikta informacija yra vieša (1 dalis); kiekvienas asmuo juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka turi teisę nedelsiant nemokamai gauti informaciją žodžiu apie juridinio asmens teisinį statusą ir veiklos apribojimus (4 dalis).

6.2. Taigi pagal CK 2.62 straipsnio 1, 2, 3 dalyse, 2.63 straipsnio 1 dalyje, 2.71 straipsnio 1, 4 dalyse nustatyta teisinį reguliavimą Registro paskirtis – įregistruoti juridinius asmenis (kurie nuo įregistravimo Registre laikomi įsteigtais), kaupti duomenis apie juos ir, įgyvendinant viešumo principą, užtikrinti galimybę kiekvienam suinteresuotam asmeniui gauti Registre sukauptą informaciją apie konkretų juridinį asmenį; pagal atskleidimo principą juridiniai asmenys turi Registre nurodyti apie save ir savo veiklą visus įstatymų reikalaujamus duomenis.

6.3. CK 2.66 straipsnio „Juridinių asmenų registro duomenys“ 1 dalyje nustatyta, kad Registre turi būti nurodyta *inter alia* juridinio asmens buveinė (adresas) (4 punktas).

6.4. CK 2.49 straipsnyje „Juridinio asmens buveinė“ (su 2009 m. gruodžio 22 d. pakeitimais) nustatyta:

„1. Juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą.

2. Jeigu juridinio asmens buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens buveine.

3. Visas susirašinėjimas su juridiniu asmeniu yra laikomas tinkamu, kai jis vyksta juridinio asmens buveinės adresu, taip pat atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalį, jeigu juridinis asmuo aiškiai nenurodė kitaip.

4. Sprendimą dėl juridinio asmens buveinės priima steigėjai. Sprendimas dėl juridinio asmens buveinės pakeitimo priimamas juridinio asmens steigimo dokumentų nustatyta tvarka, jeigu kitaip nenumatyta atskirų juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose.“

6.5. Taigi pagal CK 2.66 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyta teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytoju CK 2.49 straipsnyje (su 2009 m. gruodžio 22 d. pakeitimais), juridinio asmens buveinė yra vienas iš privalomų Registro duomenų, kurio viešumas užtikrina juridinio asmens pasiekiamumą tretiesiems asmenims. Pagal šį CK nustatyta teisinį reguliavimą neleistina tokia situacija, kad juridinis asmuo veiktų neturėdamas savo buveinės ir kad ji nebūtų įregistruota Registre.

6.6. Šiame kontekste pažymėtina, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuojantis bendrosios kompetencijos teismų praktiką, aiškindamas nurodytas CK nuostatas, be kita ko, yra pažymėjęs, jog informacija apie juridinio asmens buveinę yra itin reikšminga, nes užtikrina galimybę susisiekti su juridiniu asmeniu, taip pat teisinį tikrumą teisinių santykių dalyviams;

juridinio asmens nepasirūpinimas duomenų apie savo buveinę atskleidimu iš esmės reiškia, kad pats juridinis asmuo, žinodamas apie jam tenkančią įstatymo nustatytą atskleidimo pareigą, sąmoningai atsisako savo pasiekiamumo ir prieinamumo bei su tuo susijusių savo teisių (2018 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-14-1075/2018).

7. Pagal CK 2.64 straipsnio 4 dalį juridinių asmenų registravimo tvarką nustato juridinių asmenų registro nuostatai, kuriuos tvirtina Vyriausybė.

Juridinių asmenų registro įstatymo 3 straipsnyje (su 2014 m. birželio 26 d. pakeitimu) nustatyta, kad juridinių asmenų registro steigėja yra Vyriausybė (1 dalis), šio registro valdytoja – Teisingumo ministerija, o tvarkytoja – valstybės įmonė Registrų centras (2 dalis).

7.1. Vyriausybė 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ įsteigė Juridinių asmenų registrą, pradėjusį veikti 2004 m. sausio 1 d., ir patvirtino Juridinių asmenų registro nuostatus.

7.2. Šios bylos kontekste pažymėtina, kad Juridinių asmenų registro nuostatuose, išdėstytuose 2003 m. lapkričio 12 d. redakcija, juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinės išregistravimo tvarka nebuvo reglamentuojama.

7.3. Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimo Nr. 1113 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“, įsigaliojusio 2010 m. liepos 30 d., 1.5.61 punktu Juridinių asmenų registro nuostatų VIII skyrius „Išregistravimas iš Registro“ buvo papildytas skirsniu „Juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinės išregistravimas“, išdėstytu taip:

„141¹. Patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti iš Registro juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinę.

141². Registro tvarkytojas, gavęs patalpų savininko prašymą, išsiunčia pranešimą apie numatomą buveinės išregistravimą Registre nurodytais valdymo organų narių adresais ir šį pranešimą paskelbia Registro tvarkytojo interneto svetainėje.

141³. Jeigu juridinis asmuo, filialas ar atstovybė per šešis mėnesius nuo pranešimo išsiuntimo ar paskelbimo Registro tvarkytojo interneto svetainėje nepakeičia buveinės, Registro tvarkytojas išregistruoja juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinę ir nurodo, kad juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinė išregistruota patalpų savininko prašymu. Registro tvarkytojui išregistravus juridinio asmens buveinę, jam išsiunčiamas pranešimas apie galimą juridinio asmens likvidavimą Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.70 straipsnyje nustatyta tvarka.“

7.4. Taigi pagal Juridinių asmenų registro nuostatų VIII skyriaus „Išregistravimas iš Registro“ skirsnyje „Juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinės išregistravimas“ (2010 m. liepos 21 d. redakcija) buvusį įtvirtintą teisinį reguliavimą, galiojusį iki 2015 m. gruodžio 31 d.,

patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę be apribojimų kreiptis į Registro tvarkytoją dėl šios buveinės išregistravimo; jei po tokio kreipimosi juridinis asmuo, jo filialas ar atstovybė per šešis mėnesius nuo Registro tvarkytojo pranešimo apie numatomą buveinės išregistravimą jos nepakeitė, Registro tvarkytojas privalėjo šią buveinę išregistruoti ir išsiųsti juridiniam asmeniui pranešimą apie galimą jo likvidavimą. Pažymėtina ir tai, kad pagal šį iki 2015 m. gruodžio 31 d. galiojusį teisinį reguliavimą patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas ne tik turėjo galimybę be apribojimų inicijuoti šios buveinės išregistravimą, bet ir galėjo šią teisę įgyvendinti bet kuriuo metu.

7.5. Juridinių asmenų registro nuostatų VIII skyriaus skirsnis „Juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinės išregistravimas“ (2010 m. liepos 21 d. redakcija) ne kartą buvo keičiamas, tačiau jame įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį patalpų savininkas turėjo teisę be apribojimų kreiptis į Registro tvarkytoją dėl šiose patalpose įregistruotos juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinės išregistravimo, nepakito iki šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijamo teisinio reguliavimo įsigaliojimo.

7.6. Vyriausybė 2015 m. gruodžio 9 d. priėmė nutarimą Nr. 1292 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“, įsigaliojusį 2016 m. sausio 1 d., kuriuo Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 buvo išdėstytas nauja redakcija.

7.6.1. Vyriausybės nutarimu (2015 m. gruodžio 9 d. redakcija) patvirtintų Nuostatų IV skyriaus dvidešimt trečiojo skirsnio „Juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinės išregistravimas“ 195 punktas, kuris ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, išdėstytas taip:

„195. Kai juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“, patalpų, kuriose įregistruota šio juridinio asmens ar jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti iš Registro juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinę.“

Taigi pagal ginčijamame Nuostatų 195 punkte nustatytą teisinį reguliavimą patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Registro tvarkytoją ir inicijuoti šios buveinės išregistravimą buvo apribota susiejus ją su tam tikru juridinio asmens teisiniu statusu („inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“); pagal Nuostatų 195 punktą patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas šiame Nuostatų punkte nurodytas teisinis statusas.

7.6.2. Šiame kontekste paminėtina, kad kituose Nuostatų IV skyriaus dvidešimt trečiojo skirsnio „Juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinės išregistravimas“ punktuose nustatyta:

„196. Registro tvarkytojas, gavęs patalpų savininko prašymą, išsiunčia pranešimą apie numatomą buveinės išregistravimą Registre nurodytais valdymo organų narių adresais, išskyrus Nuostatų 194 punkte nurodytą atvejį, ir šį pranešimą paskelbia Registro tvarkytojo leidžiamame elektroniniame informaciniame leidinyje.

197. Jeigu juridinis asmuo, jo filialas ar atstovybė per šešis mėnesius nuo pranešimo išsiuntimo ar paskelbimo Registro tvarkytojo leidžiamame elektroniniame informaciniame leidinyje nepakeičia buveinės, Registro tvarkytojas išregistruoja juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinę ir nurodo, kad juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė išregistruota patalpų savininko prašymu.“

Aiškinant šiuose Nuostatų punktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad nei Nuostatų 196, nei 197 punkte nėra nustatyta patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę kitais nei nustatytieji Nuostatų 195 punkte atvejais. Taigi Nuostatų 196 ir 197 punktuose yra reglamentuojama Nuostatų 195 punkte nustatytos patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisės kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę įgyvendinimo tvarka, t. y. Registrų tvarkytojo veiksmai gavus tokį prašymą dėl buveinės išregistravimo.

7.7. Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimu Nr. 837 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimas) pakeitus Nuostatų 195 punktą, jame nustatyta, kad patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens ar jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę iš Registro tais atvejais, kai juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“, „likviduojamas“, „bankrutuojantis“ arba „bankrutavęs“.

Taigi, Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimu Nuostatų 195 punktą papildžius dar vienu atveju, kai patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens ar jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę, teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu iš esmės nepakito: patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Registro tvarkytoją ir inicijuoti šios buveinės išregistravimą išliko apribota susiejus ją su tam tikru juridinio asmens teisiniu statusu; patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tokios buveinės

išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas šiame Nuostatų punkte nurodytas teisinis statusas.

8. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste aktualus Nuostatuose ir CK įtvirtintas patalpų savininko sutikimo jam nuosavybės teise priklausančiose patalpose įregistruoti juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinę teisinis reguliavimas.

8.1. Nuostatų 61 punkte nustatyta, kad jeigu steigėjas nėra patalpų, suteikiamų juridinio asmens, filialo ar atstovybės buveinei registruoti ar įrašyti, savininkas, notarui, Teisingumo ministerijai ar Registro tvarkytojui, kai Nuostatuose nurodytais atvejais dokumentai pateikiami tiesiogiai Registro tvarkytojui, turi būti pateiktas savininko arba bendraturčio rašytinis sutikimas suteikti patalpas juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinei registruoti ar įrašyti, jeigu Nuostatuose nenustatyta kitaip.

Taigi pagal šį teisinį reguliavimą be patalpų savininko sutikimo jam nuosavybės teise priklausančiose patalpose juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė negali būti įregistruota.

8.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Nuostatų 61 punktas aiškintinas kaip suponuojantis juridinio asmens (jo filialo ar atstovybės) pareigą susitarti su patalpų savininku dėl sutikimo suteikti patalpas juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinei registruoti, kurį patalpų savininkas turi teisę duoti ar jo neduoti; pagal Nuostatų 61 punktą, patalpų savininkui davus tokį rašytinį sutikimą, jį, siekdamas įregistruoti savo buveinę, šiame Nuostatų punkte nurodytiems subjektams pateikia juridinis asmuo, jo filialas ar atstovybė.

Taigi Nuostatų 61 punkte nurodytas patalpų savininko rašytinis sutikimas suteikti jas juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinei registruoti yra patalpų savininko ir juridinio asmens (jo filialo ar atstovybės) susitarimo dėl tokio sutikimo įrodymas. Pažymėtina, kad nei Nuostatų 61 punkte, nei kituose teisės aktuose nėra sureguliuotos tokio susitarimo sąlygos, *inter alia* jo forma.

8.3. Pažymėtina, kad susitarimams, taip pat ir šiam juridinio asmens (jo filialo ar atstovybės) ir patalpų, kuriose jis siekia įregistruoti savo buveinę, savininko susitarimui dėl sutikimo suteikti patalpas buveinei registruoti taikytinos CK nuostatos, kuriomis reguliuojama sutarčių teisė, *inter alia* CK 6.199 straipsnis, kuriame numatyta šalies teisė neapibrėžtam terminui sudarytą sutartį nutraukti, apie tai per protingą terminą iš anksto įspėjus kitą šalį, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita.

Pažymėtina ir tai, kad bet kuriai iš šalių CK nuostatose, kuriomis reguliuojama sutarčių teisė, nustatyta tvarka nutraukus patalpų, kuriose registruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko ir šio juridinio asmens (jo filialo ar atstovybės) susitarimą dėl sutikimo suteikti patalpas jo buveinei registruoti, tokio sutikimo galiojimas pasibaigia.

9. Vyriausybės nutarimo, kuriuo patvirtinti Nuostatai, preambulėje nurodyta, jog patvirtindama Nuostatus Vyriausybė įgyvendino *inter alia* 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2012/30/ES dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, akcines bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo (toliau – Direktyva).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Direktyvos 1 straipsnį joje nurodytos koordinavimo priemonės buvo taikomos valstybių narių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatomis dėl tam tikrų bendrovių tipų.

Pagal Direktyvos 3 straipsnį bendrovės įstatuose, steigimo dokumente arba atskirame dokumente, paskelbtame taip, kaip nustatyta kiekvienos valstybės narės teisės aktuose, turėjo būti pateikta informacija *inter alia* apie bendrovės registruotą buveinę.

Taigi pagal Direktyvą bendrovės privalėjo turėti buveinę, o valstybės narės turėjo užtikrinti, kad šis duomuo būtų viešas. Direktyvoje nereguluojama, kokiais būdais valstybės narės turėjo užtikrinti, kad bendrovės galėtų veikti tik turėdamos registruotą buveinę.

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

10. Šioje konstitucinės justicijos byloje ginčijama Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 195 punkte įtvirtinto teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

11. Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, konstitucinis teisinės valstybės principas yra universalus, juo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija; šis principas itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų, jo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose.

Konstitucinis teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės (*inter alia* 2000 m. vasario 23 d., 2013 m. gegužės 16 d. nutarimai, 2016 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. KT29-N15/2016).

11.1. Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nuosavybė neliečiama. Pagal šio straipsnio 2 dalį nuosavybės teisės saugo įstatymai.

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 23 straipsnio nuostatas, yra pažymėjęs, kad tik savininkas, kaip subjektinių teisių į turtą turėtojas, turi išimtinę teisę tą turtą valdyti, naudoti ir disponuoti juo (1998 m. birželio 1 d. nutarimas). Iš Konstitucijos 23 straipsnio įstatymų leidėjui kyla pareiga nuosavybės santykius reguliuoti taip, kad nuosavybės teisės būtų saugomos ir ginamos, kad būtų užtikrintas nuosavybės neliečiamumas (2005 m. rugpjūčio 23 d., 2008 m. spalio 30 d., 2016 m. birželio 7 d. nutarimai). Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir

apsauga *inter alia* reiškia, kad savininkas turi teisę su jam priklausančiu turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustusius įstatymu, naudoti savo turtą ir lemti jo likimą bet koku būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės (*inter alia* 2006 m. kovo 14 d., 2013 m. gruodžio 20 d., 2016 m. birželio 7 d. nutarimai); įstatymų leidėjas, reguliuodamas nuosavybės teisių apsaugą, turi užtikrinti Konstitucijos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyrą (2008 m. spalio 30 d. nutarimas).

11.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalį piliečiams laiduojama teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas, jei šių tikslai ir veikla nėra priešingi Konstitucijai ir įstatymams.

Aiškindamas šią Konstitucijos nuostatą Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinė teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas yra daugialypė, jos turinį sudaro teisė steigti bendrijas, politines partijas ar asociacijas, teisė įstoti į jas ir dalyvauti jų veikloje (2000 m. gruodžio 21 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai, 2016 m. spalio 5 d. nutarimas Nr. KT25-N12/2016); sąvokos „bendrija“, „politinė partija“, „asociacija“ išreiškia susivienijimų, steigiamų savanoriškumo pagrindu jų narių poreikiams politinėje, ekonominėje, kultūrinėje, socialinėje ir kitose gyvenimo srityse tenkinti, įvairovę (2000 m. gruodžio 21 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai).

11.3. Konstitucinis teisinės valstybės principas yra glaudžiai susijęs ir su konstitucinėmis vertybėmis, kuriomis grindžiamas šalies ūkis (2008 m. gruodžio 4 d., 2015 m. spalio 29 d., 2016 m. birželio 7 d. nutarimai).

Aiškindamas Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalį, pagal kurią Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad ši Konstitucijos nuostata suponuoja ir galimybes nekliudomai pertvarkyti ūkio subjektus, keisti jų veiklos pobūdį, netrukdyti, reaguojant į rinkos pokyčius, steigti naujus ūkio subjektus ar likviduoti esamus (*inter alia* 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai).

11.4. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, siekiant veiksmingai įgyvendinti konstitucines teises ir laisves, *inter alia* numatytas Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalyje, 46 straipsnio 1 dalyje, gali būti steigiami teisinių santykių subjektai (*inter alia* asociacijos, politinės partijos, ūkio subjektai), kurių teisinė forma yra juridinis asmuo ir kurių tikslai yra susiję su jų steigėjų interesų politinėje, ekonominėje, kultūrinėje, socialinėje ir kitose gyvenimo srityse įgyvendinimu. Tokios teisinės formos teisinių santykių subjektų – juridinių asmenų specifškumą atskleidžia *inter alia* tai, kad nuo teisinės registracijos jie įgyja teisumą ir veiksnumą, turi savarankišką struktūrą, jų teises ir pareigas įgyvendina tam įgalioti vienasmeniai ar kolegialūs valdymo organai.

11.5. Atskleidžiant konstitucinio teisinės valstybės principo turinį taip pat pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad valstybės paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2017 m. birželio 26 d. nutarimai). Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog minėta juridinio asmens samprata ir viešasis interesas lemia tai, kad informacija apie specifinių teisinių santykių subjektų – juridinių asmenų (kurie steigiami siekiant veiksmingai įgyvendinti konstitucines teises ir laisves, *inter alia* numatytas Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalyje, 46 straipsnio 1 dalyje, ir jų steigėjų interesus politinėje, ekonominėje, kultūrinėje, socialinėje ir kitose gyvenimo srityse) steigimą, *inter alia* jų teisinę registraciją, būtų vieša. Šiame kontekste pažymėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis (2005 m. liepos 8 d., 2011 m. sausio 6 d., 2018 m. balandžio 12 d. nutarimai).

Atsižvelgiant į tai pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, įstatymų leidėjas, reguliuodamas juridinių asmenų steigimą ir atsižvelgdamas į viešojo intereso nulemtus reikalavimus, turi numatyti tam tikrus registruojant juridinius asmenis privalomus nurodyti duomenis; vienas iš tokių duomenų gali būti juridinio asmens buveinė, kad juridinio asmens valdymo organai, kurie įgyvendina juridinio asmens teises ir pareigas, būtų pasiekiami suinteresuotiems asmenims.

11.7. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja reikalavimą užtikrinti konstitucinių vertybių pusiausvyrą: kaip ne kartą yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos saugomų vertybių sandūroje būtina rasti sprendimus, užtikrinančius, kad nė viena iš tokių vertybių nebus paneigta ar nepagrįstai apribota; kitaip būtų pažeista Konstitucijos saugomų vertybių pusiausvyra, konstitucinis atviros, darnios pilietinės visuomenės imperatyvas, konstitucinis teisinės valstybės principas (*inter alia* 2002 m. spalio 23 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai, 2017 m. gruodžio 19 d. išvada); viešasis interesas, kaip bendras valstybės, visos visuomenės ar visuomenės dalies interesas, turi būti derinamas su individo autonominiiais interesais, nes ne tik viešasis interesas, bet ir asmens teisės yra konstitucinės vertybės; šioje srityje būtina užtikrinti teisingą pusiausvyrą (2006 m. rugsėjo 21 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai).

12. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, nustatant konstitucinių teisių ir laisvių, *inter alia* įtvirtintų Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalyje, 46 straipsnio 1 dalyje, įgyvendinimo steigiant juridinius asmenis teisinį reguliavimą, *inter alia* įtvirtinant viešojo intereso nulemtus tam tikrus registruojant juridinius asmenis privalomus nurodyti duomenis, turi būti paisoma reikalavimo užtikrinti konstitucinių vertybių pusiausvyrą: šių konstitucinių teisių ir laisvių įgyvendinimas steigiant juridinius asmenis turi būti derinamas su kitomis konstitucinėmis

vertybėmis, *inter alia* pagal Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalis ginama nuosavybės teise, be kita ko, savininko teise su savo turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustusius įstatymu, naudoti jį ir lemti jo likimą bet koku būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės.

IV

Juridinių asmenų registro nuostatų 195 punkto atitikties Konstitucijai vertinimas

13. Kaip minėta, šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Vyriausybės nutarimu patvirtintų Nuostatų 195 punktas tiek, kiek jame nustatyta patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę tik tuo atveju, kai šiam juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“.

14. Pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo teigimu, ginčijamu teisiniu reguliavimu nepagrįstai apribotas patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko nuosavybės teisių gynimas.

Pareiškėjas šį savo teiginį grindžia tuo, kad pagal Nuostatų 195 punktą patalpų savininkas, kurio patalpose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, nepriklausomai nuo to, ar juridinis asmuo tose patalpose vykdo veiklą, ar įmanoma susisiekti su to juridinio asmens valdymo organais, ar juridinis asmuo apskritai vengia bet kokių kontaktų su patalpų savininku, neturėjo galimybių kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tos buveinės išregistravimo kitais pagrindais nei nustatytieji Nuostatų 195 punkte, t. y. jei juridiniam asmeniui neįregistruotas šiame punkte nurodytas teisinis statusas.

15. Sprendžiant, ar ginčijamas Nuostatų 195 punktas neprieštaruoja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą:

– įstatymų leidėjas, reguliuodamas juridinių asmenų steigimą ir atsižvelgdamas į viešojo intereso nulemtus reikalavimus, turi numatyti tam tikrus registruojant juridinius asmenis privalomus nurodyti duomenis; vienas iš tokių duomenų gali būti juridinio asmens buveinė, kad juridinio asmens valdymo organai, kurie įgyvendina juridinio asmens teises ir pareigas, būtų pasiekiami suinteresuotiems asmenims;

– nustatant konstitucinių teisių ir laisvių, *inter alia* įtvirtintų Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalyje, 46 straipsnio 1 dalyje, įgyvendinimo steigiant juridinius asmenis teisinį reguliavimą, *inter alia* įtvirtinant viešojo intereso nulemtus tam tikrus registruojant juridinius asmenis privalomus nurodyti duomenis, turi būti paisoma reikalavimo užtikrinti konstitucinių vertybių pusiausvyrą: šių konstitucinių teisių ir laisvių įgyvendinimas steigiant juridinius asmenis turi būti derinamas su kitomis konstitucinėmis vertybėmis, *inter alia* su pagal Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalis ginama

nuosavybės teise, be kita ko, savininko teise su savo turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustusius įstatymu, naudoti jį ir lemti jo likimą bet koku būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės.

16. Kaip minėta, pagal ginčijamame Nuostatų 195 punkte nustatytą teisinį reguliavimą patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Registro tvarkytoją ir inicijuoti šios buveinės išregistravimą buvo apribota susiejus ją su tam tikru juridinio asmens teisiniu statusu („inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“); pagal Nuostatų 195 punktą patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas šiame Nuostatų punkte nurodytas teisinis statusas.

16.1. Kaip minėta, pagal CK 2.66 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, aiškinamą kartu su nustatytuoju CK 2.49 straipsnyje (su 2009 m. gruodžio 22 d. pakeitimais), juridinio asmens buveinė yra vienas iš privalomų Registro duomenų, kurio viešumas užtikrina juridinio asmens pasiekiamumą tretiesiems asmenims. Pagal šį CK nustatytą teisinį reguliavimą neleistina tokia situacija, kad juridinis asmuo veiktų neturėdamas savo buveinės ir kad ji nebūtų įregistruota Registre.

16.2. Taip pat minėta, kad pagal Nuostatuose ir CK įtvirtintą patalpų savininko sutikimo jam nuosavybės teise priklausančiose patalpose įregistruoti juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinę teisinį reguliavimą:

- Nuostatų 61 punkte nurodytas toks patalpų savininko sutikimas yra jo ir juridinio asmens (jo filialo ar atstovybės) susitarimo dėl tokio sutikimo įrodymas;
- bet kuriai iš šalių CK nuostatose, kuriomis reguliuojama sutarčių teisė, nustatyta tvarka nutraukus patalpų, kuriose registruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko ir šio juridinio asmens (jo filialo ar atstovybės) susitarimą dėl sutikimo suteikti patalpas jo buveinei registruoti, tokio sutikimo galiojimas pasibaigia.

16.3. Taigi pagal Nuostatų 195 punkte nustatytą ginčijamą teisinį reguliavimą, pagal kurį, kaip minėta, patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas šiame Nuostatų punkte nurodytas teisinis statusas, tokių patalpų, savininkas neturėjo teisės kreiptis į Registro tvarkytoją dėl šios buveinės išregistravimo net ir tuo atveju, jeigu jis CK nuostatose, kuriomis reguliuojama sutarčių teisė, nustatyta tvarka nutraukė susitarimą dėl sutikimo suteikti patalpas juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinei registruoti ir toks sutikimas baigė galioti.

16.4. Vadinas, ginčijamu Nuostatų 195 punktu, siekiant užtikrinti minėtą CK 2.66 straipsnio 1 dalies 4 punkte ir CK 2.49 straipsnyje (su 2009 m. gruodžio 22 d. pakeitimais) numatytą reikalavimą, kad juridinis asmuo veiktų tik turėdamas buveinę, buvo sudarytos prielaidos tam, kad, nepaisant savininko valios, jam nuosavybės teise priklausančiose patalpose neribotą laiką būtų įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė; taigi tokiu teisiniu reguliavimu buvo sudaromos prielaidos juridiniam asmeniui, jo filialui ar atstovybei turėti buveinę prieš patalpą, kuriose ji įregistruota, savininko valią.

16.5. Šiame kontekste pažymėtina, kad reguliuojant juridinių asmenų veiklą siekis užtikrinti minėtą CK 2.66 straipsnio 1 dalies 4 punkte ir CK 2.49 straipsnyje (su 2009 m. gruodžio 22 d. pakeitimais) numatytą reikalavimą, kad juridinis asmuo veiktų tik turėdamas buveinę, gali būti įgyvendintas ir mažiau patalpų, kuriose tokia buveinė įregistruota, savininko nuosavybės teisės, *inter alia* teisę su savo turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustusius įstatymu, ribojančiais būdais, kaip antai numatant tam tikrą protingą terminą patalpų savininkui įspėti apie susitarimo dėl sutikimo suteikti patalpas buveinei registruoti nutraukimą, taip sudarant galimybę juridiniam asmeniui, jo filialui ar atstovybei per tą laiką pakeisti buveinę.

16.6. Taigi konstatuotina, kad Nuostatų 195 punkte įtvirtintu ginčijamu teisiniu reguliavimu buvo nepaisyta iš Konstitucijos, *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo, kylančio reikalavimo užtikrinti konstitucinių vertybių pusiausvyrą, t. y. reikalavimo nustatant konstitucinių teisių ir laisvių, *inter alia* įtvirtintų Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalyje, 46 straipsnio 1 dalyje, įgyvendinimo steigiant juridinius asmenis teisinį reguliavimą, *inter alia* įtvirtinant viešojo intereso nulemtą registruojant juridinius asmenis privalomą nurodyti duomenį – juridinio asmens buveinę, šių konstitucinių teisių ir laisvių įgyvendinimą derinti su *inter alia* su pagal Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalis ginama nuosavybės teise, be kita ko, savininko teise su savo turtu atlikti bet kokius veiksmus, išskyrus uždraustusius įstatymu, naudoti jį ir lemti jo likimą bet koku būdu, kuriuo nepažeidžiamos kitų asmenų teisės ir laisvės.

17. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Nuostatų 195 punktas tiek, kiek pagal jį patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“, prieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

18. Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad pagal ginčijamą Nuostatų 195 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą tokiu atveju, kai juridiniam asmeniui nebuvo įregistruotas šiame Nuostatų punkte nurodytas teisinis statusas, patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkui nutraukus susitarimą dėl sutikimo suteikti patalpas šiai buveinei

registruoti, t. y. tokiam sutikimui baigus galioti, buvo sudarytos prielaidos juridiniams asmenims, jų filialams ir atstovybėms turėti fiktyvias buveines.

19. Minėta, kad, Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimu Nr. 837 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitus Nuostatų 195 punktą, jame nustatyta, kad patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens ar jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę iš Registro tais atvejais, kai juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“, „likviduojamas“, „bankrutuojantis“ arba „bankrutavęs“.

Minėta ir tai, kad Vyriausybės 2017 m. spalio 11 d. nutarimu Nuostatų 195 punktą papildžius dar vienu atveju, kai patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens ar jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Registro tvarkytoją su prašymu išregistruoti šią buveinę, teisinis reguliavimas šioje konstitucinės justicijos byloje aktualiu aspektu iš esmės nepakito: patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininko teisė kreiptis į Registro tvarkytoją ir inicijuoti šios buveinės išregistravimą išliko apribota susiejus ją su tam tikru juridinio asmens teisiniu statusu; patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik jei juridiniam asmeniui buvo įregistruotas šiame Nuostatų punkte nurodytas teisinis statusas.

Šiame nutarime konstatavus, kad Nuostatų 195 punktas, tiek, kiek pagal jį patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“, prieštaravo Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina, kad ir Nuostatų 195 punktas, išdėstytas 2017 m. spalio 11 d. redakcija, tiek, kiek pagal jį patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“, „likviduojamas“, „bankrutuojantis“ arba „bankrutavęs“, prieštarauja Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Juridinių asmenų registro nuostatų 195 punktas (2015 m. gruodžio 9 d. redakcija, TAR, 2015-12-17, Nr. 19870) tiek, kiek pagal jį patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turėjo teisę kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui buvo įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“ arba „likviduojamas“, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Juridinių asmenų registro nuostatų 195 punktas (2017 m. spalio 11 d. redakcija, TAR, 2017-10-17, Nr. 16424) tiek, kiek pagal jį patalpų, kuriose įregistruota juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės buveinė, savininkas turi teisę kreiptis į Juridinių asmenų registro tvarkytoją dėl tokios buveinės išregistravimo tik tuo atveju, kai juridiniam asmeniui įregistruotas juridinio asmens teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“, „likviduojamas“, „bankrutuojantis“ arba „bankrutavęs“, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas